Universitätsbibliothek Paderborn

Generalis Totivs Sacri Ordinis Clericorvm Canonicorvm Historia Tripartita

Pennotto, Gabriele

Coloniae, Anno M.DC.XXXXV.

V. De Canonicorum Regularium eiectione ab Ecclesia Lateranensi per Bonifacium VIII. & statu dictæ Basilicæ vsq[ue] ad Eugenium IV. sub quo ipsi Canonici Regulares ad eandem Basilicam redierunt.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38634

Visual Library

aut poſſeſſiones eius auferre, & ablatas retinere, minuere ſeu quibuslibet vexationibus perturbare, ſed illibata omnia, integra conſeruentur eorum, pro quorũ gubernatione, & ſuſtẽtatione cõceſſa ſunt, vſibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futurũ eccleſiaſtica, ſecularisue perſona hanc noſtræ conſtitutionis, & cõfirmationis paginã ſciens, contra eam temerè venire tentauerit, ſecundò, tertioue commonita, niſi præſumptionẽ ſuam digna ſatisfactione correxerit, poteſtatis, honorisq́; ſui dignitate careat, reamq́; ſe diuino iudicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à ſacratiſſimo Corpore, & Sanguine Dei, & Domini Redemptoris noſtri Ieſu Chriſti aliena fiat, atq́; in extremo examine diſtrictæ vltioni ſubiaceat. Cunctis autem eidem loco ſua iura ſeruantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen. Datum Laterani per manum magiſtri Martini S.R.E. Vicecancellarij, tertio Nonas Februarij, indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno 1227. Pontificatus verò Gregorij Papæ IX. anno primo. Porro ex ſupradictis caſtris exiſtentibus in Ducatu Spoletano, & agro Reatino, nonnulla donauerunt Eccleſiæ Lateranenſi Illuſtriſſimi Comites de Caſtello, Nahartium olim Reguli, prout conſtat authenticis inſtrumentis, quæ vidi.

VI. PORRO autem ex prædictis Eccleſijs nonnullas conſtat collegiales, ſiue conuentuales extitiſſe. de omnibus verò non ita certum, quæ collegiales, & conuentuales erant, ſequentes potiſſimum fuerunt.

Prima Lateranenſis, quæ omnium aliarum dictæ congregationis erat caput, & mater.

Secunda ſancti Ioannis ante Portam Latinam, quæ nunc etiam Lateranenſi Baſilicæ ſubijcitur, licèt collegio, & conuentu deſtituta.

Tertia S. Stephani in Monte Cœlio, quam poſtea obtinuerunt fratres ſancti Pauli primi Eremitæ: nunc autem per Gregorium XIII. manet vnita collegio Germanorum ſancti Apollinaris.

Quarta S. Mariæ in Epiſcopatu Tuſculano, vulgo de Crypta ferrata nuncupata, inſigne monaſterium, & magnis prouentibus abundans; ſed commendatum. Manẽt nunc in eo quidam monachi Græci ex inſtituto ſancti Baſilij.

Quinta ſanctæ Romanæ propè Ameliam, ſed nunc collegio, & conuentu omnino deſtituta, & commendata.

Sexta ſanctæ Mariæ in Colle Scipij Diœceſis Interamenſis, ſed ex regulari nunc facta ſecularis, retinet collegium canonicorum.

Septima S. Thomæ in ipſa ciuitate Interamnio, ſed deſtituta, & commendata.

Octaua S. Ioannis de Paterno in Epiſcopatu Marſicano, inſignis Præpoſitura, cuius Præpoſitus habet vſum Pontificalium: verùm ex regulari effecta ſecularis, retinet collegium canonicorum.

In alijs autem Eccleſijs degebant canonici Lateranenſes regulariter viuentes. vtrum autem eſſent collegiatæ, an ſimplices Prioratus, Manuales nuncupati, vel Rectoriæ ſine conuentibus, nullo ſcripto authentico licuit inuenire.

CAPVT QVINTVM.

De Canonicorum Regularium eiectione ab Eccleſia Lateranenſi per Bonifacium VIII. & ſtatu dictæ Baſilicæ vſq; ad Eugenium IV. ſub quo ipſi Canonici Regulares ad eandem Baſilicam redierunt.

PERmanſerunt autem clerici canonici, qui & regulares dicti, pacificè in Lateranenſi Baſilica per annos circiter mille, nimirùm à temporibus Beati Sylueſtri Papæ, vel ſaltem Leonis Primi Pontificis, vſque ad Bonifacium VIII. de ciuitate Agnaniæ, familia de Caietanis, qui ad ſummum Pontificatum eſt aſſumptus anno Domini 1391. canonicos clauſtrales, & regulares monaſterio exire ordinauit, & ſeculares loco eorum in dicta Baſilica ſtare fecit; & ex monaſterij redditibus magno labore, vigilijs, ieiunijs, & odore inculpatiſſimæ conuerſationis partis per canonicos regulares, ſingulis canonicis ſecularibus ſingulas ſpeciatim præbendas conſtituit, & tot bona temporalia vel à canonicis regularibus comparata, vel à Romanis Pontificibus ex Lateranenſi monaſterio profectis in teſtimonium gratitudinis largita, Romanorum ciuium eſſe decreuit, vtpote ab illis, aut illorum parentibus Lateranenſi Baſilicæ, ſiue monaſterio collata, qui forſan nec vnum lapidem ſuper lapidem in eo poſuerant, nec clauum, vt aiunt, in parietem confixerant; cum de acquiſitione, & natalis omnium, & ſingulorum bonorum Lateranenſis Baſilicæ, ſiue monaſterij per Bonifacium in præbendas diuiſorum conſtet manifeſtiſſimè. I.

Quæ verò cauſæ Bonifacij Pontificis animum ad regulares canonicos eijciendos, & ſeculares loco illorum ſtatuendos impulerint, conijcere ex cæteris illius geſtis per Platinam, & alios Hiſtoricos memoratis.

Hoc certum, ab Alexandro II. vſq; ad Bonifacium VIII. octo Romanos Pontifices ferè omnes ſanguine, ac genere clariſſimos ex Lateranenſi canonicorum monaſterio acceptos, exceptis S.R.E. Cardinalibus, Vicecancellarijs, & inferioribus Prælatis, videlicet Alexandrum ipſum

II. Pa-

II. Paſchalem II. Honorium II. Innocentium II. Lucium II. Alexandrum III. Innocentium III. & Honorium III.

II. QVinimmo ſi diuini cultus ſplendorẽ, & vitæ canonicæ diſtrictionem attendamus, certo certius eſt, hæc nullo tempore vnquam magis, quàm ante ipſius Bonifacij tempora in Lateranenſi Baſilica micuiſſe, ac floruiſſe, quod ipſemet Onuphrius in libello ſæpe allegato nullatenus omiſit, ſic ſcribens pagina mihi 135. *Canonicorum ordinem dilabentem Laterani iuxta Beati Auguſtini regulam poſt multa tempora primus omnium reformauit Alexander Papa Secundus, qui ante Pontificatum canonicus regularis fuerat, & in ampliſſimam dignitatem, priſtinumq́; ſplendorem reſtituit, ita vt monachis Caſſinenſibus magno tunc ſanctitatis, ac pietatis nomine florentibus, & celeberrimis nulla in re cederent. Quare ea deinceps congregatio ingentem maximorum virorum prouentum tulit: ex eo enim monaſterio prodierunt Honorius Secundus, Innocentius Secundus, Lucius Secundus, Alexander Tertius, & Honorius Tertius Romani Pontifices.* Hæc ille. E contrario verò poſt Bonifacium VIII. quantum obſcuratus fuerit diuinorum cultus in eadem Baſilica, ex alio Summo Pontifice, Eugenio videlicet Quarto, accipe, qui illius caſum in literis Apoſtolicis, quibus canonicos regulares eidem Baſilicæ reſtituit, in hunc modum commiſeratur.

Cum autem hoc pium, & ſalutare inſtitutum multum malignis poſito, ex antiqua hoſtis inuidia fuerit perturbatum, & per fœlicis recordationis Bonifacium VIII. prædeceſſorem noſtrum quadã illius temporis malitia conſideratione immutatum, & per ipſum Patrum [illegible] contra diuina præcepta, tranſlati noſcantur, & amotis regularibus canonicis, ſecularium clericorum, & canonicorum fuerit dicta Eccleſia cura & gubernatio commiſſa, & dignitatum, officiorũ, canonicatuũ, præbendarũ, & beneficiorum erectio, inſtitutio, deputatio, & fundatio celebrata, certis etiã tũc expreſſis cauſis, quæ diuina clementia, cũ omnibus in illa immutatione narratis, noſtris temporibus omnino nunc ceſſant, & ceſſare amplius futuris tẽporibus domino largiente ſperentur, & ex præfata immutatione S. Baſilica plurimũ dicta S. inſtitutione in ſacro cultu, diuinis officijs, & ſacroſanctis myſterijs, ac in ſpiritualibus, & temporalibus deformata, & paſſa fuerit detrimẽta quàmplurima, & [illegible] religio, & honeſtas cũ bonorũ tẽporaliũ vbertate florebat, vix ſaltẽ veſtigiũ potuerit bonorũ temporalium apparere, & habitaculũ Domini, quadã ſpirituali, & temporali ſqualleret ſolitudine, nihil amplius noſtra &c.

III. ET accedit in huiuſce veritatis confirmationem ipſa temporaliũ bonorũ affluẽtia, quibus Lateranenſis Baſilica ſub canonicis regularibus, & per canonicos regulares ante Bonif. VIII. ingentiſſimis abundabat, quæ vel ab ipſis regularibus canonicis parta, vel à ſummis Pontificibus, & alijs pijs viris intuitu illorum ſanctitatis donata, nullus neſcit, qui ſeriem rerum ad eandem Baſilicam ſpectantium non ignorat. Etſi enim per

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

II. Paſchalem II. Honorium II. Innocentium II. Lucium II. Alexandrum III. Innocentium III. & Honorium III.

II. QVinimmo ſi diuini cultus ſplendorẽ, & vitę canonicæ diſtrictionem attendamus, certo certius eſt, hæc nullo tempore vnquam magis, quàm ante ipſius Bonifacij tempora in Lateranenſi Baſilica micuiſſe, ac floruiſſe, quod ipſemet Onuphrius in libello ſæpe allegato nullatenus omiſit, ſic ſcribens pagina mihi 135. *Canonicorum ordinem dilabentem Laterani iuxta Beati Auguſtini regulam poſt multa tempora primus omnium reformauit Alexander Papa Secundus, qui ante Pontificatum clericus regularis fuerat, & in ampliſſimam dignitatem, vitæq́; ſplendorem reſtituit, ita vt monachis Caſſinenſibus magno tunc ſanctitatis, ac pietatis nomine florentibus, & celeberrimis nulla in re cederent. Quare tandem deinceps congregatio ingentem maximorum virorum prouentum tulit: ex eo enim monaſterio prodierunt Honorius Secundus, Innocentius Secundus, Lucius Secundus, Alexander Tertius, & Honorius Tertius Romani Pontifices.* Hæc ille. E contrario verò poſt Bonifacium VIII. quantum obſcuratus fuerit diuinorum cultus in eadem Baſilica, ex alio Summo Pontifice, Eugenio videlicet Quarto, accipe, qui illius caſum in literis Apoſtolicis, quibus canonicos regulares eidem Baſilicæ reſtituit, in hunc modum commiſeratur.

Cum autem hoc pium, & ſalutare inſtitutum mundum malignum poſito, ex antiqua hoſtis inuidia fuerit perturbatum, & per fœlicis recordationis Bonifacium VIII. prædeceſſorem noſtrum quadã illius temporis malitia conſideratione immutatum, & per ipſum Patrum termini, contra diuina præcepta, tranſlati noſcantur, & amotis regularibus canonicis, ſecularium clericorum, & canonicorum fuerit dicta Eccleſia cura & gubernationi commiſſa, & dignitatum, officiorũ, canonicatuũ, præbendarũ, & beneficiorum erectio, inſtitutio, deputatio, & fundatio celebrata, certis etiã tũc expreſſis cauſis, quæ diuina clementia, cũ omnibus in illa immutatione narratis, noſtris temporibus omnino nunc ceſſant, & ceſſare amplius futuris tẽporibus domino largiente ſperantur, & ex præfata immutatione S. Baſilica plurimũ ab illa S. inſtitutione in ſacro cultu, diuinis officijs, & ſacroſanctis myſterijs, ac in ſpiritualibus, & temporalibus deformata, & paſſa fuerit detrimẽta quàmplurima, & vbi prius religio, & honeſtas cũ bonorũ tẽporaliũ vbertate florebat, vix ſaltẽ veſtigiũ potuerit bonorũ temporaliũ apparere, & habitaculũ Domini, quadã ſpirituali, & temporali ſqualleret ſolitudine, nihil amplius noſtra &c.

III. ET accedit in huiuſce veritatis confirmationem ipſa temporaliũ bonorũ affluẽtia, quibus Lateranenſis Baſilica ſub canonicis regularib', & per canonicos regulares ante Bonif. VIII. ingentiſſimis abundabat, quæ vel ab ipſis regularibus canonicis parta, vel à ſummis Pontificibus, & alijs pijs viris intuitu illorum ſanctitatis donata, nullus neſcit, qui ſeriem rerum ad eandem Baſilicam ſpectantium non ignorat. Etſi enim per magnum Conſtantinum, & alios Principes, ac ẽt Romanos Pontifices maximis redditibus eſſet donata, cum nihilominus Alex. II. accitis S. Frigdiani canonicis illam reformauit, cũ omnia vel à Tyrannis erepta, vel à laicis occupata, vel à Pontificibus in ſchiſmate creatis diſtracta fuerant adeò, vt in priuilegio eiuſdem Alexandri, quo ipſius Baſilicæ bona temporalia cenſentur, nulla prorſus illorum mentio habeatur: vnde cum in diplomatibus Pontificum Romanorũ ab Alexã. II. vſq; ad Bonif. VIII. tot bona temporalia ad Lateranenſem Eccleſiam ſpectantia, caſtra, villæ, prædia, redditus, cenſus, vectigalia cõmemorentur, certo certius eſt, illa omnia canonicorũ regularium partus extitiſſe, ex quibus tamẽ poſt illorum eiectionem Eccleſia Lateranenſis ampli' nihil poſſidet, ſed nec etiam temporibus Eugenij IV. & multis annis ante illum poſſidebat, quorũ non pauca per laicos teneri, & in pace nunc poſſideri, nullus ignorat. Quibus omnibus hoc tandem adijciendum videtur, pulſis regularibus canonicis ſub Clemente Bonifacij ſucceſſore, totã Lateranẽſem Baſilicam conflagratione conſumptam fuiſſe, quam conflagrationem Onuphrius lib. 1. de Baſilica Lateranenſi c. 7. nec non in libello de ſeptem Vrbis Eccleſiijs ſic proſequitur, ex Ioanne Vilani lib. 8. ſuæ hiſtoriæ c. 97. *Nouiſſime anno Dom. 1308. Papa Clemente V. in Gallijs reſidente, menſe Iunio, dum canonici in Choro horam veſperarum cãtarent, & iã hymnum Magnificat anima mea Dominũ, inchoaſſent negligentia quorundam artificum, qui laminas plumbeas tecti Baſilicæ Lateranenſis reficiebant, verſa eſt olla, in qua ignis erat pro plumbeis chartis reſina & pice conglutinandis, ex cuius verſione ignis in trabibus tecti accenſus eſt, qui flante auſtro adeo exarſit, vt totum tectum Eccleſiæ, adiacentes canonicorũ ædes, porticum, quo à Baſilica itur ad Palatium, & Patriarchium ipſum omne conſumpſerit, parua tantum S. Laurentij ædicula, quæ Sancta Sanctorũ dicitur, excepta, in qua tunc cum multis alijs reliquijs capita Apoſtolorũ Petri, & Pauli recondita erant, quo incendio magna theſauri, ornamentorumq́; auri, & argenti copia cũ ingenti veſtiũ ſupellectile conſumpta eſt.* Hæc ille. quæ lõgius proſequitur 2. & 3. lib. multis in locis.

Vtcunq; verò res ſe habuerit, & vt demus, veteres illos canonicos ante Bonif. VIII. à primæuis inſtitutis aliqualiter lapſos, forſan ſatius fuiſſet ad priſtinã diſciplinam illos reducere, quàm canonicam inſtitutionem inclinatã deijcere, & à fundamentis conuellere. Profectò Sergius III. quem male inter Pontifices audiuiſſe, Luitprandus, Sigibertus, Platina, Onuphrius, Baronius, & quotquot illius vitam deſcripſerunt, paſſim fatentur, cum Lateranenſem Eccleſiam collapſam, & diſciplinam Eccleſiaſticam in ea penitus neglectam deprehendiſſet, primùm quidem ipſam Baſilic. ruderibus repurgatam à fundamentis totam refecit: mox vitæ regularis inſtitutum in ea tunc maximè renouauit, teſte Mauburno in ſuo

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Venatorio libro 1. capite 9. qui id ex antiquis eiuſdem Lateranenſis Baſilicæ ſtatutis, in monaſterio ad ſeptem fontes repertis conſtare dicit. Ex quibus tandem habes, quis iſtius venerabilis Eccleſiæ fuerit ſtatus tum ante Bonif. VIII. tum etiam poſt illum vſq; ad Eugenium IV. qui congregationem canonicorum regulariter viuentiũ in eadem Eccleſia reſtituit, ex canonicis regularibus paulò antea in monaſterio Frigdionario reformatis. quod quemadmodum contigerit nunc cõſequenter dicturi, prius ab ipſa reformatione Frigdionaria opus erit, vt narrationem ordiamur.

CAPVT SEXTVM.

De fundatione Monaſt. Frigdionarij, in quo reformatio Canonicorum Regularium in Italia circa annum Domini 1400. fuit inchoata.

I. DIcturus conſequenter de reformatione canonicorũ Frigdionariorum, ex quibus antiqua Lateranenſis congregatio per B. Pontif. Eugenium IV. fuit reſtituta, priùs de ipſi' monaſterij S. Mariæ de Frigdionaria fundatione, & origine, nec non de canonicorum regularium inſtituto in eodem monaſt. vſque ad ipſam reformationem continuato, verba facere neceſſarium exiſtimaui. Eſt Friſonaria, ſiue, vt alijs placet, frigdionaria colliculus in Hetruriæ finibus, in Lucenſium comitatu, tribus circiter milliaribus à ciuitate diſtans, Aquilonem verſus, ſyluis roborum denſiſſimis contra Boream munitus, verſus Auſtrum apertus, tum ſitus, tum aëris amœnitate, ſalubritateque mirificè delectabilis, à turbis ſecularibus remotus, ad diuinarum rerum contemplationem, ac meditationem à natura deſtinatus: ibique templum vetuſtiſſimum Virgini Dei Genitrici ſacrum, non ſolùm ab indigenis, verùm etiam à toto populo propinquæ ciuitatis ſumma in veneratione ſemper habitum, vt ſi ſuperſtitionem circumſcribas, illud appoſitiſſimè in hunc locum quadrare videatur, quod de monte Idæo Berecynthiæ Deorum genitrici ſacro, Virgilius tertio Æneid. ſcribit:

Hinc mater cultrix Cybele, Coribantiaq; æra,
Idæumq; Nemus: hinc fida ſilentia ſacrũ,
Et iuncti currum Dominæ ſubiere Leones.

II. VNde verò Frigdionariæ, ſiue Friſonariæ nomen deriuatum, aut loco inditũ, ſunt, qui ab auiculis Friſonibus vocatis, quarum in propinquo nemore copia ingens eſt, nomen Friſonariæ deductum velint. Alij verò, de quorum numero eſt Ioannes Baptiſta Signius libro 4. de canonicis capite 8. à propinquo vico Friſonario nuncupato Friſonariam dictam arbitrantur. Verum in vetuſtis monumentis Lucanæ ciuitatis & illius comitatus, nulla iſtius vici memoria reperitur. Auguſtinus Ticinenſis, qui Frigdionariam, non Friſonariam dicendam cenſet, ab Oratorio per S. Frigdianum Lucenſium Epiſcopum, ibi loci erecto, ad quod frequenter diuertebat cauſa meditationis & orationis, Frigdionariam vocatam arbitratur. Multa de nomenclatione Friſonariæ, ſeu Frigdionariæ leguntur apud recentem autorem Ioſephum Mozzagrugnum lib. 8. præſertim fol. 16 & 40. quibus in locis egregijs paranomaſijs in Frigdionarios canonicos lepidiſſimè ludit, quæ illius ingenij leuitati indulgere oportet. Illud porrò non omittendum, quod fol. 16. pag. 2. ſic notauit: *Verum hoc nomen ad mentem ſcribentium in honorem* (puto dedecus vellé dicere) *& deſpectum, & ferè infamiam venit, vt cum Scopetinos vocamus, vel Frigdionarios, rem deſpicabilem, & dedecoram notamus.* nam quidquid ſit de Scopetinis, quorum nunc cauſam non ago, nullum virum doctum, probatum, aut ſanæ mentis proferet, qui nomine canonicorum Frigdionariorum rem dedecoram, vel deſpicabilem notare velit, quorum religioſam vitam, & viros præclaros miris laudibus extollunt plures autores graues, quorum nonnullos in ſequentibus adducemus. Certè nos ipſi de nomine canonicorum Frigdionariorum, deque illorum ſanctiſſima conuerſatione, familiaritate, ſocietate, vnitate non ſolum non erubeſcimus, ſed vel maximè, & meritò quidem gloriamur; quorum vitam ſanctiſſimam & mores inculpatiſſimos vtinam nunc omnes æmularemur. Sed de nomine ſatis.

QVod ad rem attinet, de prima origine monaſterij Frigdionarij triplex apud ſcribentes ſententia reperitur. III. Prima nonnullorum, qui illam in annum circiter 1250. in quendam militem Lucenſem nomine Marcoaldum de Malpilis refundendam arbitrantur, propter quoddã Alexand. IV. priuilegiũ canonicis Frigdionarijs factum Viterbij 2. calend. Maij Pont. ſui anno 4. in quo inter alia ſic habet: *Volentes Eccleſiæ veſtræ obtentu dilecti filij nobilis viri Marcoaldi militis Lucani, qui nuper de bonis proprijs Eccleſiam veſtram fundaſſe dicitur, & dotaſſe, & qui pro vobis perſonaliter &c.* Quam ſententiam veram eſſe contendit Ioannes Baptiſta Signius, loco proximè citato, propter teſtimonium allegatum.

Secunda ſententia eſt autoris ſupplementi Chronicorum libro 12. ſub ann. 1107. in fine ſcribentis: *Extat & Friſonaria extra vrbem ipſam monaſterium, Mathildis Comitiſſæ opus, huius optimi viri,*

(S. ar-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN